

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.003.03.2017

P/17/073

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław

T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50

lwr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/073 – Wsparcie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontroler	Małgorzata Jakubiec-Dzieleńdziak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/87/2017 z dnia 13 kwietnia 2017 r. (dowody: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Gimnazjum nr 2 im. Żołnierza Polskiego w Strzelinie, Plac 1 Maja 10, 57-100 Strzelin (dalej: Gimnazjum nr 2, lub Szkoła)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krystyna Pieńkos, Dyrektor Gimnazjum nr 2 im. Żołnierza Polskiego w Strzelinie (dalej: Dyrektor Szkoły). (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹ działalność Gimnazjum nr 2 w zakresie wspierania kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami w ogólnodostępnych szkołach i przedszkolach.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W kontrolowanym okresie² w Gimnazjum nr 2 wszystkim uczniom, których rodzice przedstawili prawidłowe dokumenty uprawniające do objęcia ich dzieci kształceniem specjalnym, określono formy wsparcia adekwatne do wskazanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zgodne z obowiązującymi przepisami oświatowymi. Uczniom tym zapewniono realizację zaplanowanych form wsparcia, odpowiednio do wymogów § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych³ (dalej: rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2010 r.) oraz § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania, kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym⁴ (dalej: rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r.). Zapewniono im także wymagane prawem oświatowym wsparcie procesu kształcenia specjalnego, realizowane przez zatrudnione w tym celu dodatkowe osoby.

Uczniom z niepełnosprawnościami zapewniono w Szkole warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, odpowiednie ze względu na ich indywidualne

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Okres objęty kontrolą: od 1 września 2014 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych, tj. do dnia 31 maja 2017 r.

³ Dz. U. z 2014 r., poz. 414; uchylone z dniem 1 września 2015 r.

⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 1113.

potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, a zatrudnieni nauczyciele i specjaliści posiadali wymagane kwalifikacje. Uczniom o specjalnych potrzebach edukacyjnych zapewniono dostęp do profilaktycznej opieki medycznej. Prowadzono także szereg działań w zakresie integracji uczniów ze środowiskiem rówieśniczym.

W dokumentach wewnętrznych określono, w sposób spójny i czytelny, zasady wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W ofertach edukacyjnych Gimnazjum nr 2 zachęcano do rekrutacji uczniów niepełnosprawnych. Odpowiednio ewidencjonowano wydatki związane z uczniami niepełnosprawnymi, a w systemie informacji oświatowej umieszczono kompletne i prawidłowe dane dotyczące uczniów niepełnosprawnych.

Stwierdzone nieprawidłowości, dotyczące:

- nieustalenia dla jednego z uczniów zajęć logopedycznych, mimo takiego zalecenia, wynikającego z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,
- wad formalnych Indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych,
- niespełnienia warunków, określonych w *rozporządzeniach o kształceniu specjalnym z 2010 r. i 2015 r.*, przy dokonywaniu wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnościami,
- nierzetelnego dokumentowania czasu trwania zajęć logopedycznych,
- nieterminowego (66% zbadanych przypadków) przedstawiania planów nadzoru pedagogicznego na zebraniach Rady Pedagogicznej,
- braku aktualizacji Statutu Szkoły,

miały w większości charakter formalny i nie wpłynęły w sposób istotny na kontrolowaną działalność.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rekrutacja uczniów z niepełnosprawnościami do Gimnazjum nr 2 oraz określanie form i sposobów wsparcia kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu
faktycznego

1.1. Szkoła działała na podstawie *Statutu Gimnazjum nr 2 im. Żołnierza Polskiego w Strzelinie* (dalej: Statut), który stanowił załącznik do uchwały nr 4/2011/2012 Rady Pedagogicznej z dnia 31 października 2011 r. W dniu 15 września 2015 r.⁵ dokonano aktualizacji tego dokumentu w zakresie zasad udzielenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej (regulacje w tym zakresie zawarto w aneksie nr 2 do Statutu), następnie w dniu 20 października 2015 r.⁶ odnośnie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, którzy posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (wprowadzono do Statutu załącznik nr 2.1). Jako jeden z celów i zadań Szkoły wskazano w Statucie potrzebę otoczenia uczniów opieką psycho-pedagogiczną i medyczną, realizowaną poprzez rozpoznawanie uczniów wyróżniających się, a to w celu otoczenia ich właściwą opieką i udzielania im pomocy psychologiczno-pedagogicznej w ramach zespołów specjalistycznych na podstawie opinii lub orzeczeń poradni psychologiczno-pedagogicznych (dalej: PPP), realizowanie przez uczniów z dysfunkcjami rozwojowymi programu szkoły specjalnej w szkole masowej⁷, organizowanie nauczania indywidualnego oraz w miarę

⁵ Uchwałą Rady Pedagogicznej nr 6/2015/16 w sprawie wprowadzenia zmian w Statucie szkoły dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

⁶ Uchwałą Rady Pedagogicznej z dnia 20 października 2015 r. w sprawie wprowadzenia do Statutu szkoły Załącznika nr 2.1 dotyczącego procedur organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów, którzy posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

⁷ Dotyczy uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, których kształcenie jest dostosowane do potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych.

możliwości dostosowanie swoich obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Zapisy statutowe dotyczące wsparcia uczniów realizujących kształcenie specjalne były spójne i czytelne, w związku z wejściem w życie z dniem 1 września 2015 r. *rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.* Szkoła zobowiązała się (§ 20 załącznika nr 2 do Statutu) m.in. do zapewnienia: [1] realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego, [2] odpowiednich warunków do pobytu w szkole, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, [3] realizacji programów nauczania dostosowanych do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia, [4] zajęć rewalidacyjnych, stosownie do potrzeb, a także [5] integracji ze środowiskiem rówieśniczym.

Informacje o zasadach wsparcia kształcenia specjalnego w Gimnazjum nr 2 (załącznik nr 2.1 do Statutu) nie były ogólnodostępne, nie publikowano ich na stronie internetowej i nie upowszechniano w inny sposób. Jedynie publikowane corocznie oferty edukacyjne Szkoły zawierały informacje, że są skierowane do uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego i niepełnosprawnych ruchowo. W trakcie kontroli NIK (maj 2017 r.) Szkoła na swojej stronie internetowej podała informacje dotyczące organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w zakładce „dla rodziców” umieszczono również *rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r.*

Oprócz Statutu w Gimnazjum nr 2 nie obowiązywały inne procedury w zakresie wsparcia uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

(dowody: akta kontroli str. 6-69)

1.2. W Gimnazjum nr 2 obowiązywały zasady rekrutacji ujęte w załączniku nr 10 do Statutu (zaktualizowane w marcu 2014 r.⁸), które odnośnie uczniów zamieszkałych poza obwodem Szkoły nie uwzględniały preferencji dla kandydatów niepełnosprawnych. Dyrektor Szkoły podała, że nie było takiej potrzeby ze względu na szeroko propagowaną ofertę edukacyjną (umieszczaną na stronie internetowej Szkoły i organu prowadzącego oraz przekazywaną uczniom klas szóstych szkół podstawowych) skierowaną również do uczniów niepełnosprawnych.

(dowody: akta kontroli str. 6-100)

1.3. W latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2017 do Gimnazjum nr 2 przyjęto wszystkich uczniów, których rodzice przedstawili prawidłowe orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Takich osób było 14, z czego dziesięciu uczniom orzeczenia wydano ze względu na niepełnosprawność, a pozostałym czterem z powodu zagrożenia niedostosowaniem społecznym (przypadki te wyłączono z badania NIK ze względu na zakres przedmiotowy kontroli). Spośród dziesięciu uczniów, którzy posiadali orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawności, jeden uczeń otrzymał również orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania ze względu na niepełnosprawność sprzężoną (uczeń niesłyszący i niepełnosprawny ruchowo)⁹. Powodami wydania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego były następujące rodzaje niepełnosprawności: w czterech przypadkach zespół Aspergera, w trzech przypadkach autyzm, w jednym niepełnosprawność ruchowa oraz w dwóch przypadkach niepełnosprawność sprzężona (jeden uczeń niesłyszący i niepełnosprawny ruchowo objęty nauczaniem

⁸ Uchwałą Rady Pedagogicznej nr 5/2013/2014 z dnia 18 marca 2014 r.

⁹ Szkoła do prowadzenia zajęć terapeutyczno-surdopedagogicznych z tym uczniem zatrudniła specjalistę z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Strzelinie (kontynuacja prowadzonych zajęć), który ukończył studia podyplomowe w zakresie terapii pedagogicznej oraz surdopedagogiki oraz kursy kwalifikacyjne w zakresie tyflopedagogiki oraz oligofrenopedagogiki, zajęcia polegały m.in. na nauce języka migowego (stosownie do § 6 ust. 2 pkt 2 *rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.*).

indywidualnym prowadzonym w domu, drugi uczeń z niepełnosprawnością ruchową oraz intelektualną w stopniu lekkim).

W kontrolowanym okresie nie wystąpiły przypadki nieprzyjęcia uczniów do Szkoły. Dyrektor Szkoły podała, że baza szkolna pozwoliła na przyjęcie wszystkich kandydatów. Spośród uczniów z niepełnosprawnościami dla dziewięciu Gimnazjum nr 2 było szkoła rejonową, a jeden był spoza obwodu Szkoły (rejon Gimnazjum nr 1 w Strzelinie). Powodem przyjęcia ucznia spoza rejonu była decyzja jego rodzica uwzględniająca profil klasy, do której został zapisany.

W roku szkolnym 2014/2015 do Gimnazjum nr 2 uczęszczało pięcioro uczniów z niepełnosprawnościami, z czego po dwóch uczniów do klas pierwszych i drugich (tych samych, z czego jeden z uczniów klasy drugiej realizował obowiązek szkolny w postaci nauczania indywidualnego w domu) oraz jeden do klasy trzeciej. W kolejnym roku szkolnym liczba uczniów z niepełnosprawnościami wyniosła osiem: czterech zostało przyjętych do klas pierwszych, (z czego trzech uczęszczało do jednej klasy), dwóch do (tej samej) klasy drugiej oraz dwóch do (tej samej) klasy trzeciej, (z czego jeden uczeń objęty był nauczaniem indywidualnym w domu). Natomiast w roku szkolnym 2016/2017 do Szkoły uczęszczało siedmiu uczniów z niepełnosprawnościami: czterech do klasy drugiej (w tym trzech do tej samej) oraz trzech do klasy trzeciej (w tym dwóch do tej samej). Wszystkie przedłożone w Gimnazjum nr 2 w latach szkolnych 2014/2015 – 2016/2016 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego uczniów z niepełnosprawnościami były aktualne.

Odnosząc się do przypadku z roku szkolnego 2015/2016, w którym do jednej klasy pierwszych (25-osobowej) zostało przyjętych trzech uczniów z niepełnosprawnościami, Dyrektor Szkoły wskazała, że w związku z tym nie podejmowano żadnych działań dotyczących przekształcenia klasy w oddział integracyjny ze względu na fakt, że była to klasa profilowana (tzw. „biznesowa”). Przyjmowani do klasy pierwszej uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego osiągnęli bardzo dobre wyniki w nauce na koniec szkoły podstawowej (średnie ocen powyżej 4,75) i to skłoniło ich rodziców do złożenia podania do gimnazjalnej klasy profilowanej. Rodzice innych uczniów tej klasy nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń odnośnie listy przyjętych uczniów (uczniowie ci znają się ze szkoły podstawowej). Jak ponadto podała Dyrektor Szkoły omawiana klasa jest obecnie jedną z najlepszych w szkole pod względem nauki, jak i zachowania.

(dowody: akta kontroli str. 102-371)

1.4. Dla wszystkich uczniów, których rodzice przedłożyli orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego opracowano Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (dalej: IPET). Zgodnie z § 5 ust. 3 *rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r.* oraz § 6 ust. 3 *rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.*, IPET-y zostały opracowane przez zespoły pomocy psychologiczno-pedagogicznej (nazwa przewidziana w Statucie), utworzone przez nauczycieli, wychowawcę oraz specjalistów prowadzących zajęcia z uczniami, w terminach wynikających z ww. rozporządzeń (odpowiednio: do 30 dni od złożenia orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, lub do 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczynał kształcenie w Gimnazjum nr 2). W siedmiu przypadkach IPET-y zostały opracowane na aktualne etapy edukacyjne, w pozostałych trzech na każdy rok szkolny. Zawiadomieni o spotkaniu takiego zespołu rodzice zapoznawali się z przyznanymi ich dziecku formami wsparcia, dokumentując ten fakt podpisem na dokumencie (IPET). Dokonana przez zespół pomocy psychologiczno-pedagogicznej, przed sporządzeniem IPET-u, wielospecjalistyczna ocena funkcjonowania ucznia była odnotowywana w tym dokumencie, jako

„charakterystyka ucznia – mocne i słabe strony”. IPET-y zawierały treści wymagane przepisami (wynikające z zapisów *rozporządzeń o kształceniu specjalnym z 2010 i 2015 r.*). W dwóch przypadkach w ramach określonego w IPET dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających w programie nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia decyzją Dyrektora Szkoły uczniowie zostali zwolnieni z zajęć drugiego języka obcego do końca nauki w gimnazjum. Sporządzane w Gimnazjum nr 2 IPET-y zawierały treści wymagane przepisami (ww. rozporządzeniami), były czytelne, z ich treści wynikało, że opracowywane indywidualnie dla poszczególnych uczniów.

(dowody: akta kontroli str. 135-365)

1.5. Badanie szczegółowe, przeprowadzone na próbie obejmującej dokumentację siedmiu uczniów objętych kształceniem specjalnym w Gimnazjum nr 2 (w tym po trzech z autyzmem oraz zespołem Aspergera i jednym z niepełnosprawnością sprzężoną: ruchową wraz z intelektualną) – wykazało, że zakres wsparcia, rekomendowany przez zespół pomocy psychologiczno-pedagogicznej w IPET-cie, był (za wyjątkiem opisanym w sekcji dotyczącej nieprawidłowości) zgodny z zaleceniami wynikającymi z orzeczenia o potrzebie kształcenia, czego konsekwencją było ustalenie przez Dyrektora Szkoły formy, sposobu i zakresu wsparcia, w tym wymiaru godzin zajęć rewalidacyjnych (w każdym przypadku po dwie godziny tygodniowo). Do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych (logopedycznych) zostali wyznaczeni nauczyciele posiadający odpowiednie kwalifikacje do wskazanej formy terapii, zatrudniono także dwóch nauczycieli do współorganizowania procesu kształcenia specjalnego. O formach wsparcia uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego zostali poinformowani ich rodzice. Dla uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera (sześć przypadków) w ramach zajęć rewalidacyjnych uwzględniono zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne, co czego zobowiązywał § 6 ust. 2 pkt 3 *rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.* W jednym przypadku znajdujące się w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego zalecenie terapii psychologicznej indywidualnej i socjoterapii grupowej nie zostało zrealizowane ze względu na brak zgody w tej sprawie rodzica ucznia, (który powołał się na skuteczność prowadzenia tego typu terapii w poprzedniej szkole dziecka i aktualnie jego pozytywne funkcjonowanie w środowisku szkolnym).

(dowody: akta kontroli str. 135-365)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dotyczące Statutu:

a) Mimo utraty mocy prawnej w przypadku sześciu¹⁰ na osiem – wskazanych, jako podstawa działalności Szkoły – aktów prawnych wykonawczych, Statut

¹⁰ Akty uchylone: [1] rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, ze zm.), [2] rozporządzenie MEN z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 225, ze zm.), [3] rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (Dz. U. z 2001 r., Nr 92, poz. 1020, ze zm.), [4] rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17), [5] rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2002 r., Nr 15, poz. 142, ze zm.), [6] rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 14 marca 2005 r. w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw, dyplomów państwowych i innych druków

nie został zaktualizowany. Dyrektor Szkoły podała, że po roku od uchwalenia tego dokumentu (2011 r.) był on wielokrotnie nowelizowany, dokonywano tego jednak nie zwracając uwagi na wstęp, a wpisanie w aktach prawnych dopisku „ze zmianami” zapewniało ich aktualność. NIK zauważa, że podane przepisy zostały uchylone a nie znowelizowane, zastąpiły je inne rozporządzenia, które (jeżeli już zostały podane) należało wskazać, jako podstawę prawną działalności Szkoły.

b) W Statucie nie określono organizacji współdziałania Szkoły z PPP oraz innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo i specjalistyczną pomoc dzieciom i rodzicom, do czego zobowiązywały zapisy § 2 ust. 1 pkt 9 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w *sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół*¹¹. NIK nie uwzględniła w tej sprawie wyjaśnień Dyrektor Szkoły, która powołała się na (określone w Statucie) zadania pedagoga szkolnego, do których m.in. należała koordynacja współpracy z PPP i innymi poradniami specjalistycznymi w zakresie metod i form pomocy udzielanej uczniom w szkole. W ocenie NIK taki zapis Statutu nie wypełnia wymagań ww. przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r.

c) W Statucie posługiwano się określeniem „upośledzenie umysłowe”, chociaż od początku września 2015 r., w związku z wejściem w życie *rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.* należało je zastąpić określeniem „niepełnosprawność intelektualna”. Poza tym w załączniku nr 2.1 do Statutu (wprowadzonym w październiku 2015 r.), jako podstawę prawną zawartych tam regulacji wewnętrznych podano rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 sierpnia 2013 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych*¹², które przestało obowiązywać z dniem 1 września 2015 r. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że ww. błędy popełniono ze względu na skoncentrowanie się na treści merytorycznej nowych regulacji. Takie wyjaśnienia nie mogą, w ocenie NIK, usprawiedliwiać nieuwzględnienia zmiany przepisów dotyczących statutowych treści.

(dowody: akta kontroli str. 6-101)

2) Dotyczące opracowania IPET-ów:

a) Żaden z poddanych kontroli IPET-ów nie zawierał daty sporządzenia, a w dziewięciu na dziesięć takich dokumentów poddanych kontroli nie podano pełnego składu zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, sporządzającego IPET, co świadczy o nierzetelnym przygotowaniu tych dokumentów. Data sporządzenia i osoby tworzące IPET zostały wymienione wyłącznie w protokołach ze spotkań zespołów pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Mimo, że Dyrektor Szkoły powołała się na te dokumenty w swoich wyjaśnieniach, to jednak – zdaniem NIK – w samych IPET-ach winny być zawarte informacje świadczące o ich zgodności z obowiązującymi przepisami, tj. termin ich sporządzenia i skład zespołu opracowującego program (zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej).

szkolnych, sposobu dokonywania ich sprostowań i wydawania duplikatów, a także legalizacji dokumentów przeznaczonych do obrotu prawnego z zagranicą oraz zasad odpłatności za wykonywanie tych czynności (Dz. U. z 2005 r., Nr 58, poz. 504, ze zm.).

¹¹ Dz. U. z 2001 r., Nr 61, poz. 624, ze zm.

¹² Dz. U. z 2013 r., Nr 957.

b) Jako forma pomocy psychologiczno-pedagogicznej w IPET-ach wymieniona została pomoc w odrabianiu zadań domowych¹³, chociaż czynność ta nie mieści się w katalogu określonym w § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w *sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*¹⁴. Zdaniem Dyrektora Szkoły oferowana uczniom pomoc w odrabianiu zadań domowych (w części przypadków na życzenie ich rodziców) ma dla tych dzieci znaczenie terapeutyczne, więc została uznana za formę pomocy psychologiczno-pedagogicznej i tak ujęta w programach. W ocenie NIK działanie to, (jako pomoc uczniom) zasługuje na aprobatę, jednak ze względów formalnych (obowiązujących przepisów) nie powinno być uwzględniane w IPET-ach w części dotyczącej form, sposobu, okresu i wymiaru godzin udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

c) W trzech na dziesięć badanych przypadków (33%), IPET sporządzany był odrębnie na każdy rok szkolny, chociaż z obowiązujących w kontrolowanym okresie rozporządzeń w sprawie kształcenia specjalnego z 2010 r. i z 2015 r. wynikało, że dokument ten opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, przy czym we wszystkich badanych przez NIK przypadkach takie orzeczenia wydane zostały na czas nauki w gimnazjum. Powodem zbyt częstego opracowywania IPET-ów dla trzech uczniów była, zdaniem Dyrektora Szkoły, „nadgorliwość” zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, który po stwierdzeniu swojego błędu skorygował swoje dalsze postępowanie w tym zakresie (od roku szkolnego 2015/2016 IPET-y sporządzane były na cały etap edukacyjny ucznia).

d) W jednym przypadku (14%), spośród siedmiu poddanych szczegółowemu badaniu, sporządzając IPET nie zastosowano się do zaleceń wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, gdyż zespół pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie rekomendował, a Dyrektor Szkoły nie ustalił dla ucznia zajęć logopedycznych. Nie znajdują uzasadnienia wyjaśnienia Dyrektora Szkoły, która powołała się w tej sprawie na dziennikarski profil klasy, do której uczęszczał zainteresowany uczeń i w związku z tym na jego uczestnictwo w dodatkowych zajęciach ze specjalistami z zakresu dziennikarstwa, prowadzonymi z naciskiem na komunikację dziennikarską a także na jego udział w warsztatach teatralnych czy innych zajęciach organizowanych na Uniwersytecie Wrocławskim. W ocenie NIK zajęcia logopedyczne należą bowiem do zajęć specjalistycznych, do prowadzenia których uprawnione są osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje (w szkole zresztą były takie zajęcia realizowane), więc nie można na równo z nimi traktować zajęć (nawet dodatkowych) lekcyjnych czy warsztatów, w których uczestniczą wszyscy uczniowie.

(dowody: akta kontroli str. 135-402)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w kontrolowanym okresie w Gimnazjum nr 2 uczniowie z niepełnosprawnościami uczęszczali do klas, które liczyły od 18 do 25 uczniów, przy nie byli przyjmowani do klas o optymalnej dla nich liczebności, tj. o najmniejszej liczbie uczniów. Ponadto, do klas tych nie zapisywano po jednym uczniu z niepełnosprawnością, co dawałoby możliwość jak najlepszego funkcjonowania tych, jak i pozostałych uczniów. W poszczególnych latach szkolnych do tych samych klas uczęszczało po dwóch, trzech uczniów z niepełnosprawnościami. Wprawdzie

¹³ Zaplanowana w harmonogramie zajęć pozalekcyjnych, realizowana również w ramach 40-godzinnego tygodnia pracy nauczyciela, udzielana na bieżąco, w odpowiedzi na indywidualne potrzeby poszczególnych uczniów z niepełnosprawnościami - art. 42 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. *Karta Nauczyciela* (Dz. U. z 2016 r., poz. 1379, ze zm.).

¹⁴ Dz. U. z 2013 r., poz. 532.

NIK uwzględniła wyjaśnienia Dyrektora Szkoły w tej sprawie, która jako powód umieszczenia uczniów z niepełnosprawnością w jednej klasie podała istniejące więzi rodzinne pomiędzy uczniami z niepełnosprawnością (rodzeństwo uczęszczające do tej samej klasy) i powołała się na decyzje rodziców odnośnie zapisywania swoich dzieci do klas profilowanych, jednak mając na względzie kwestię indywidualizacji nauczania oraz lepszy komfort pracy uczniów w mniej licznych klasach należy zauważyć, że w Gimnazjum nr 2 edukacja uczniów nie odbywała się w klasach o optymalnej liczebności.

(dowody: akta kontroli str.104-134)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność Szkoły w zbadanym jak wyżej zakresie.

2. Warunki organizacyjne i finansowe do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu faktycznego

2.1. W Gimnazjum nr 2 przeprowadzono konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania warunków do procesu realizacji kształcenia specjalnego uczniów niepełnosprawnych, zapewniono również dostępność opieki medycznej, co wykazały przeprowadzone w trakcie kontroli NIK oględziny. Szkoła była wyposażona w windę zewnętrzną (wjazd do niej był możliwy od podwórka, na którym znajdowały się wydzielone miejsca do parkowania dla osób niepełnosprawnych), jedyną barierą architektoniczną (kilka schodów w łączniku pomiędzy budynkami) pomagał uczniowi z niepełnosprawnością ruchową pokonać schodolaz stanowiący wyposażenie budynku. Do zakresu obowiązków pracownika Szkoły należała obsługa windy zewnętrznej, a do portiera/woźnej obsługa schodolazu i pomoc dzieciom z niepełnosprawnością. Część zajęć rewalidacyjnych (ucznia z niepełnosprawnością ruchową), mających (zgodnie ze wskazówkami określonymi w IPET) na celu usprawnianie ruchowe kończyn odbywała się na sali gimnastycznej, wyposażonej w sprzęt do ćwiczeń. Jednak głównym pomieszczeniem służącym tego rodzaju zajęciom był tzw. „pokój wyciszeń” znajdujący się na drugim piętrze budynku głównego Szkoły, w nim odbywały się również zajęcia logopedyczne (jedna godzina w tygodniu dla jednego ucznia). Pokój ten był wyposażony był m.in. w kanapy i worek sako, na ścianie umieszczono przyjemną fototapetę, w szafie znajdowały się niezbędne dla prowadzonych zajęć pomoce. Na wszystkich kondygnacjach Szkoły znajdowały się toalety z udogodnieniami dla niepełnosprawnych. Poddane oględzinom pomieszczenia spełniały normy wymagane dla pomieszczeń przeznaczonych na realizację zadań oświatowych. Żadna z niepełnosprawności, które posiadali uczniowie Gimnazjum nie wymagała stworzenia specjalnych miejsc pracy (jedynie uczeń poruszający się na wózku inwalidzkim po prostu nie korzystał z krzesła przy stole). Uczniowie ci uczyli się w widnych klasach siedząc przy dużych stołach na wygodnych krzesłach. Uczniom Gimnazjum nr 2 zapewniono dostępność do opieki medycznej, poprzez codzienne dyżury pielęgniarki szkolnej w gabinecie profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedmedycznej¹⁵, co było zgodne z art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁶ (dalej: *ustawa o systemie oświaty*). Opiekę świetlicową zorganizowano w bibliotece szkolnej.

(dowody: akta kontroli str.135-402)

2.2. W kontrolowanym okresie w Gimnazjum nr 2 zapewniono odpowiednią kadrę do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wg stanu na dzień 30 września lat szkolnych od 2014/2015 do 2016/2017 w Gimnazjum zatrudnionych

¹⁵ Żaden z uczniów z niepełnosprawnościami nie wymagał podawania leków w czasie przebywania w Szkole.

¹⁶ Dz. U. z 2016 r., poz. 1943, ze zm.

było (w tygodniowym 18-o godzinnym wymiarze czasu pracy) 41 nauczycieli przedmiotowych na: 36,56 etatach w roku szkolnym 2014/2015, 37,61 etatach roku szkolnym 2015/2016, 38,40 etatach w roku szkolnym 2016/2017. Spośród tych nauczycieli w wyżej wymienionych latach szkolnych odpowiednio: trzech, pięciu i czterech prowadziło zajęcia rewalidacyjne (po dwie godziny tygodniowo). Poza tym w Gimnazjum nr 2 przez cały kontrolowany okres zatrudnionych było pełnoetatowo dwóch nauczycieli bibliotekarzy, (których tygodniowy godzinowy wymiar etatu wynosił 30 godzin), a także na pełnym etacie pracował psycholog i pedagog szkolny, (których tygodniowy godzinowy wymiar etatu wynosił po 25 godzin). Ponadto w roku szkolnym 2015/2016 zatrudniony został dodatkowo na pełny etat (pracujący 25 tygodniowo) nauczyciel w celu współorganizowania kształcenia specjalnego. W trakcie roku szkolnego 2016/2017, z dniem 10 listopada zatrudniono na 9/25 etatu (9 godzin tygodniowo) drugiego takiego nauczyciela, któremu wymiar czasu pracy w z dniem 12 grudnia 2016 r. zwiększono do pełnego etatu, za jego zgodą przyznano mu również sześć godzin dodatkowych (0,24 etatu), co pozwoliło na udział nauczyciela „wspomagającego” we wszystkich lekcjach jednej z klas drugich, do której uczęszczało trzech uczniów z autyzmem lub zespołem Aspergera.

Nauczyciele, którzy prowadzili zajęcia rewalidacyjne, logopedyczne oraz współorganizowali proces kształcenia specjalnego, mieli odpowiednie kwalifikacje, zgodne z wymogami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej 7 października 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli¹⁷. Wszyscy zatrudnieni w Szkole „rewalidanci” oprócz posiadanego wykształcenia pedagogicznego i kierunkowego ukończyli m.in. studia podyplomowe lub kursy kwalifikacyjne w zakresie oligofrenopedagogiki, co pozwalało na prowadzenie zajęć, których celem - zgodnie z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego – było przede wszystkim uwzględnienie ogólnej stymulacji rozwoju poznawczego, emocjonalnego i społecznego, a także poszerzenie kompetencji społecznych uczniów z niepełnosprawnościami uczęszczających do Gimnazjum nr 2. Tylko jeden uczeń¹⁸, objęty nauczaniem indywidualnym w domu, w latach szkolnych 2014/2015 i 2015/2016 realizował, zgodnie ze wskazaniem wynikającym z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i IPET-u zajęcia rewalidacyjne w zakresie surdopedagogiki (z nauczycielem, który ukończył studia podyplomowe w tym przedmiocie). Nauczyciel prowadzący zajęcia logopedyczne ukończył studia podyplomowe w zakresie logopedii i terapii pedagogicznej. Jeden z nauczycieli współorganizujących proces kształcenia specjalnego ukończył studium podyplomowe pedagogiki specjalnej, drugi: studia podyplomowe w zakresie socjoterapii z elementami psychoterapii, kurs kwalifikacyjny z pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej oraz z zakresu oligofrenopedagogiki.

Żadne z ww. zajęć nie były prowadzone przez nauczycieli w ramach art. 42 ust. 2 pkt 2 lit. a) i b) ustawy z 26 stycznia 1982 r. *Karta Nauczyciela*¹⁹ (dalej: *Karta Nauczyciela*), lub zajęć dodatkowych w ramach 40-o godzinnego tygodnia pracy.

(dowody: akta kontroli str. 65-98, 390-399, 562-565)

W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu przygotowania kadry do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Szkole podejmowano działania w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli, adekwatnie do stwierdzonych potrzeb. W latach szkolnych 2014/2015-2016/2017 w Gimnazjum

¹⁷ Dz. U. z 2015 r., poz. 1264.

¹⁸ Z niepełnosprawnością sprzężoną: niesłyszący i niepełnosprawny ruchowo.

¹⁹ Dz. U. z 2016 r., poz. 1379.

nr 2 zorganizowano sześć szkoleniowych Rad Pedagogicznych, w których uczestniczyła większość zatrudnionych w nim nauczycieli i specjalistów na następujące tematy: [1] „Praca z dzieckiem autystycznym”²⁰, [2] „Dziecko niepełnosprawne w szkole ogólnodostępnej – budowanie klimatu, akceptacji, zrozumienia i integracji wśród zdrowych rówieśników”²¹, [3] „Rozporządzenie MEN z 24.07.2015 r. – zakres i formy kształcenia specjalnego w szkołach ogólnodostępnych”²², [4] „Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkole ogólnodostępnej”²³, [5] „Dziecko z autyzmem”²⁴, oraz [6] „Przypomnienie zapisów Rozporządzenia MEN z 2015 r. dotyczących funkcjonowania uczniów niepełnosprawnych w szkole ogólnodostępnej – sprawowanie opieki”²⁵. Połowę ww. szkoleń przeprowadziła pedagog szkolna, pozostałe zrealizowane przez firmę zewnętrzną²⁶ sfinansowano z budżetu szkoły.

W tym samym okresie w Gimnazjum nr 2, realizując „Plan doskonalenia nauczycieli na lata 2014-2019”²⁷ dofinansowano doszkąlanie 10 nauczycieli w zakresie edukacji uczniów z niepełnosprawnościami w formie: studiów podyplomowych z oligofrenopedagogiki (dla jednego nauczyciela), kursów kwalifikacyjnych także z zakresu oligofrenopedagogiki (dla trzech nauczycieli) oraz kursów e-learningowych na temat „Specyfika postępowania z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych” oraz „Dziecko z autyzmem oraz z zespołem Aspergera w szkole/placówce oświatowej” (dla sześciu nauczycieli).

Gimnazjum nr 2 nie doposażało biblioteki szkolnej w literaturę fachową dotyczącą pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W tego rodzaju bibliografię zaopatrywano biblioteczkę pedagoga i psychologa szkolnego. W kontrolowanym okresie zakupiono dziewięć tego rodzaju pozycji, które na bieżąco mogły być pożyczane przez nauczycieli. Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że nauczyciele często kupują prywatnie interesujące ich pozycje książkowe i wymieniają się nimi, podała również, że nie zgłaszali żadnych potrzeb w tym zakresie.

(dowody: akta kontroli str.426-469)

2.3. W 2015 r. i 2016 r. prawidłowo planowano wydatki na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla uczniów z niepełnosprawnościami. Kwota przekazanej przez organ prowadzący²⁸ subwencji była wyższa niż środki naliczone na ten cel w części oświatowej subwencji ogólnej. Zaplanowane (wg metryczki oświatowej) na dzień 31 marca 2015 r. w rozdziale 80150²⁹ środki wyniosły 205 010,00 zł. W ciągu roku Gmina Strzelin zwiększyła tą wartość i ze sprawozdania RB28-S wynikała wartość zrealizowanych w rozdziale 80150 wydatków w kwocie 223 743,00 zł (o 9,1% więcej niż pierwotnie planowano). Z kolei na rok 2016 wartość zaplanowanych w tym samym rozdziale wydatków Szkoły, wynikająca z metryczki oświatowej, wyniosła 430 925,00 zł, co zostało ujęte w pierwotnym planie wydatków. Dokonane w ciągu roku zmiany spowodowały, że ostateczne wykonanie wydatków za rok 2016 (wg RB-28S) wyniosło 498 652,00 zł (o 15,7% więcej niż pierwotnie planowano). Na mocy porozumienia zawartego

²⁰ Rada Pedagogiczna odbyła się w dniu 16 września 2014 r., liczyła 37 uczestników.

²¹ Rada Pedagogiczna odbyła się w dniu 5 maja 2015 r., liczyła 33 uczestników.

²² Rada Pedagogiczna odbyła się w dniu 15 września 2015 r., liczyła 34 uczestników.

²³ Rada Pedagogiczna odbyła się w dniu 12 października 2015 r., liczyła 31 uczestników.

²⁴ Rada Pedagogiczna odbyła się w dniu 14 stycznia 2016 r., liczyła 31 uczestników.

²⁵ Rada Pedagogiczna odbyła się w dniu 31 października 2016 r., liczyła 32 uczestników.

²⁶ Przedstawiciela Dolnośląskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Jeleniej Górze.

²⁷ Przyjętego uchwałą nr 1/2014/2015 Rady Pedagogicznej Gimnazjum nr 2 im. Żołnierza Polskiego w Strzelinie z dnia 16 września 2014 r.

²⁸ Gmina Strzelin.

²⁹ Według klasyfikacji budżetowej rozdział 80150 Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży w szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i szkołach zawodowych.

w dniu 1 września 2009 r., obsługą finansowo-ekonomiczną Szkoły zajmował się Zespół Oświaty Gminnej (dalej: ZOG). Według informacji udzielonych przez Dyrektora ZOG na spotkaniach organu prowadzącego z dyrektorami szkół zostało uzgodnione, że w rozdziale 80150 klasyfikowane będą wydatki płacowe wraz z pochodnymi oraz zakup pomocy naukowych i dydaktycznych dla uczniów objętych specjalnymi metodami kształcenia. W 2015 r. plan Gimnazjum nr 2 w zakresie kosztów związanych z kształceniem specjalnym został opracowany w oparciu o otrzymaną subwencję oświatową stanowiącą załącznik do metryczki oświatowej. Poddziału dokonano na podstawie wag i kwot odpowiadających danej wadze. W 2016 r. plan finansowy został wstępnie opracowany na podstawie wydatków poniesionych w 2015 r. (płace wraz z pochodnymi). Uwzględniono w nim również zakup pomocy naukowych (tablic interaktywnych wraz z oprogramowaniem, laptopów, projektorów oraz pomocy dydaktycznych do zajęć rewalidacyjnych w wersji papierowej i elektronicznej). Według informacji przekazanej przez Dyrektora ZOG, w związku ze sprawozdawczością budżetową wydatki Gimnazjum nr 2 w rozdziale 80150 były comiesięcznie analizowane. Z rozliczenia zrealizowanych w 2015 r. i 2016 r. w rozdziale 80150 wydatków wynikało, że nie stosowano „procentowego” odpisu od wszystkich poniesionych w szkole kosztów (uwzględniano w nim tylko płace wraz z pochodnymi oraz pomoce naukowe dotyczące specjalnej organizacji nauki i metod pracy). Jak podał Dyrektor ZOG taki system przyjęto ze względu na niski udział wydatków rzeczowych w całym budżecie Szkoły (stanowiących jego 10%) oraz fakt, że nie wszystkie z nich można było zakwalifikować do rozdziału 80150.

Według pozyskanej w trakcie kontroli NIK informacji Burmistrza Miasta i Gminy Strzelin wysokość środków naliczonych dla Miasta i Gminy Strzelin na realizację zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy w ramach części oświatowej subwencji ogólnej wyniosła 2 141 884,00 zł w 2015 r. i 2 356 449,00 zł w 2016 r. Wysokość środków zaplanowanych przez Miasto i Gminę Strzelin w rozdziałach 80149³⁰ i 80150 wyniosła w tym samym okresie odpowiednio: 2 141 889,00 zł³¹ (podwyższone w trakcie roku do kwoty 2 199 145,00 zł³²) oraz 2 272 824,00 zł³³ (podwyższone w trakcie roku do 3 040 840,00 zł³⁴). Wykonanie wydatków Miasta i Gminy Strzelin w rozdziałach 80149 i 80150 wyniosło w 2015 r. – 2 449 995,00 zł, a w 2016 r. – 2 898 204,00 zł. Środki przeznaczone przez Miasto i Gminę Strzelin na zadania związane ze stosowaniem specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży były zatem wyższe niż środki naliczone na ten cel w oświatowej subwencji ogólnej. Przekazując swoje spostrzeżenia i uwagi dotyczące wprowadzenia w życie regulacji prawnych odnośnie sposobu finansowania edukacji uczniów niepełnosprawnych Burmistrz Miasta i Gminy Strzelin podała, że środki otrzymane z subwencji oświatowej na ww. zadania pomogły podwyższyć komfort pracy nauczyciela z uczniem (na zakup pomocy naukowych, tj. laptopów, tablic multimedialnych, specjalnego oprogramowania itp., w 2015 r. przeznaczono 125 744,00 zł, a w 2016 r. – 141 866,00 zł), podkreślając przy tym, że w Mieście i Gminie Strzelin uczniów wymagających specjalnej troski zawsze otaczano opieką z należytą starannością. Zdaniem Burmistrz Miasta i Gminy Strzelin, na krytykę zasługuje jednak uciążliwość,

³⁰ Według klasyfikacji budżetowej rozdział 80149 Realizacja zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego.

³¹ Na dzień 31 marca 2015 r.

³² Na dzień 30 września 2015 r.

³³ Na dzień 31 marca 2016 r.

³⁴ Na dzień 30 września 2016 r.

którą sprawia dodatkowe ewidencjonowanie tych wydatków w rozbiu na wydzielone rozdziały.

(dowody: akta kontroli str. 463-471, 573-595)

2.4. Postępowanie z dokumentacją dotyczącą uczniów objętych kształceniem specjalnym w Gimnazjum nr 2 zapewniało ochronę wrażliwych danych osobowych. Tego rodzaju dokumentacja znajdowała się w jednym z gabinetów szkolnych w zamykanej szafie, wydawano ją osobom upoważnionym do jej przeglądu w związku z powierzonymi im obowiązkami w zakresie pracy z uczniami niepełnosprawnymi. Nie udostępniano takiej dokumentacji na zewnątrz. Dane zawarte w orzeczeniach o niepełnosprawności znajdowały prawidłowe odzwierciedlenie w Systemie Informacji Oświatowej (SIO).

(dowody: akta kontroli 760-783)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że połączenie biblioteki szkolnej (będącej jednocześnie centrum multimedialnym) z opieką świetlicową, nie w pełni stanowi o realizacji obowiązku Dyrektora Szkoły, wynikającego z art. 67 ust. 3 ustawy o systemie oświaty, dotyczącego zapewnienia zajęć świetlicowych uczniom niepełnosprawnym objętym kształceniem specjalnym, którzy pozostają w szkole dłużej ze względu na czas pracy rodziców (na wnioski rodziców), organizację dojazdu do szkoły lub inne okoliczności wymagające zapewnienia opieki w szkole. Wprowadzie uwzględniono w tej sprawie wyjaśnienia Dyrektora Szkoły, która wprowadziła dłuższy czas pracy biblioteki (od godz. 7⁰⁰ do godz. 16⁰⁰), oraz dwuzmianowość pracy nauczycieli bibliotekarzy, którym w zakresach obowiązków wyznaczono także zadanie opieki nad uczniami z niepełnosprawnościami, niemniej takie rozwiązanie – jak przyznała Dyrektora Szkoły – mogło przyczynić się do braku wniosków rodziców o zapewnienie opieki świetlicowej ich niepełnosprawnym dzieciom. NIK zauważa, że organizacja świetlicy obciąża do prowadzenia dokumentacji, wskazanej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2014 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji³⁵, takiej jak dziennik zajęć w świetlicy czy karta zapisu dziecka do świetlicy, w której wpisywane są osoby uprawnione do odbierania dziecka oraz informacja o możliwości samodzielnego wyjścia ze świetlicy, a także dane kontaktowe opiekunów, czy informacje o uczuleniach. Zamiana opieki świetlicowej na pobyt w bibliotece wpływa na zmniejszenie bezpieczeństwa pobytu ucznia w szkole.

(dowody: akta kontroli str. 372-373, 426-435)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Gimnazjum nr 2 w zakresie zapewnienia warunków organizacyjnych i finansowych do realizacji wsparcia kształcenia specjalnego.

3. Realizacja zaplanowanych działań w zakresie wsparcia kształcenia specjalnego

Opis stanu
faktycznego

3.1. Badanie szczegółowe przeprowadzone na próbie siedmiu uczniów z niepełnosprawnościami (szczegółowo opisanej w pkt 1.5. niniejszego wystąpienia) wykazało, iż w kontrolowanym okresie, stosując się do zapisów § 4 ust. 1

³⁵ Dz. U. z 2014 r., poz. 1170, ze zm.

rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. oraz § 5 ust. 1 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.:

- realizowano zaplanowane dla uczniów zajęcia rewalidacyjne (indywidualne) w wymiarze dwóch godzin (zegarowych) tygodniowo: w dwóch przypadkach w 90% osiągnięto limit³⁶ 190 godzin na ucznia w całym etapie edukacyjnym³⁷, w pozostałych pięciu przypadkach minimalna ilość godzin nie została zrealizowana ze względu na niezakończenie przez uczniów jeszcze gimnazjum (badanie objęło uczniów klas pierwszych lub drugich) czy zmianę szkoły (uczeń przeniesiony do klasy trzeciej z innego gimnazjum), przy czym występująca w dwóch przypadkach relatywnie niska (poniżej 100 godzin) ilość przeprowadzonych zajęć rewalidacyjnych (stwierdzona w przypadku uczniów aktualnie kończących klasy drugie) wynikała - jak wyjaśniła Dyrektor Szkoły – z ich absencji spowodowanej chorobą lub złym samopoczuciem (w takich przypadkach byli zwalniani przez rodziców),
- powierzenie tych zajęć nauczycielom nastąpiło w ramach ich dodatkowych obowiązków, za zgodą organu prowadzącego, w żadnym przypadku podstawą powierzenia nie był art. 42 ust. 2 pkt 2 *Karty Nauczyciela*,
- zgodnie ze wskazówkami wynikającymi z IPET-ów dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (sześć przypadków) w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 w ramach zajęć rewalidacyjnych rozwijano umiejętności społeczne, w tym komunikacyjne, zgodnie z indywidualnymi programami rewalidacji stworzonymi dla poszczególnych uczniów,
- zajęcia rewalidacyjne były ukierunkowane na usprawnianie zaburzonych funkcji (np. uczeń z niepełnosprawnością ruchową część zajęć odbywał na sali gimnastycznej w celu usprawnienia ruchowego kończyn), wzmacnianie i kompensację, nie służyły uzupełnianiu braków w wiadomościach (ze złożonych przez nauczycieli prowadzących zajęcia rewalidacyjne wyjaśnień wynikało, że takiej pomocy swoim podopiecznym udzielali na bieżąco w razie potrzeb, poza czasem przeznaczonym na rewalidację),
- realizowano zaplanowane zajęcia logopedyczne,
- zajęcia rewalidacyjne oraz zajęcia logopedyczne były prowadzone przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje.

Tak jak zalecono w IPET-ach pomoc świadczona przez pedagoga i psychologa szkolnego była uczniom w razie potrzeby. W sprawie ustalenia w IPET-ach wymiaru godzin oraz okresu udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z niepełnosprawnościami tylko poprzez określenie „w razie potrzeby” uwzględniono wyjaśnienia Dyrektor Szkoły, która podała, że szczegółowe określenie wymiaru godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przypadku uczniów z niepełnosprawnościami jest niemożliwie. Ustalenie sztywnych godzin zajęć rewalidacyjnych czy logopedycznych było już trudne ze względu na konieczność dostosowania się nauczyciela do wszystkich zajęć ucznia, zarówno tych zaplanowanych jak i tych nagłych wynikających np. ze zmiany terminu wizyty u lekarza, terapeuty, rehabilitanta. Według Dyrektor Szkoły uczeń i jego rodzice mają prawo, przywilej korzystania z takiej pomocy, kiedy zaistnieje taka potrzeba i Szkoła im to umożliwia, co powoduje, że czasami jest to kilka porad czy konsultacji w jednym tygodniu (ustalony limit uniemożliwiałby takie działania zatrudnionych w Szkole specjalistów). Podobnie ustalone w IPET-ach uczestnictwo uczniów z niepełnosprawnościami w zajęciach wyrównawczych – w razie potrzeby - Dyrektor

³⁶ Wynikający z przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 204, ze zm.).

³⁷ Według stanu na dzień 30 maja 2017 r. tj. przed zakończeniem roku szkolnego 2016/2017, w którym uczniowie ci kończą gimnazjum (etap edukacyjny).

Szkoły tłumaczyła indywidualnym podejściem do każdego ucznia i możliwością uczęszczania na tego rodzaju zajęcia tylko w przypadku braku kolizji z innymi zajęciami. Dyrektor Szkoły podała przykład ucznia, któremu pomoc w odrabianiu zadań domowych jest udzielana codziennie przez nauczyciela rewalidanta (przy aprobacie rodzica), brak takich zajęć powodował u chłopca niepokój a nawet agresję, z kolei inny uczeń z porad i konsultacji specjalistów korzystał niemalże na każdej przerwie, ponieważ ma taką potrzebę.

W IPET-ach nie określono częstotliwości porad czy konsultacji, których udzielać będą nauczyciele (wychowawcy) i specjaliści rodzicom uczniów niepełnosprawnych w ramach ich wsparcia. Badania kontrolne wykazały, że dokonywano tego na bieżąco, rodzice byli w stałym kontakcie z nauczycielami i specjalistami z Gimnazjum nr 2.

(dowody: akta kontroli str. 135-402, 566-573, 749, 845-862, 796-828)

3.2. W celu współorganizowania kształcenia uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, oraz niepełnosprawność sprzężoną, stosownie do zapisów rozporządzeń w sprawie kształcenia specjalnego z 2010 r. i 2015 r., w Gimnazjum nr 2 zatrudniono dwóch nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej (pierwszego na pełny etat od 14 września 2015 r., za wymaganą wtedy zgodą organu prowadzącego, drugiego - początkowo na część, potem na pełen etat – od 14 listopada 2016 r.). Na posiedzeniu Rady Pedagogicznej Szkoły, które odbyło się 31 sierpnia 2015 r., związanym z rozpoczęciem roku szkolnego 2015/2016 nauczyciele zostali poinformowani o rozpoczęciu nauki w jednej z klas pierwszych uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera, co spowodowało zatrudnienie pierwszego nauczyciela „wspomagającego”, otrzymali również kopie zakresu obowiązków tego nauczyciela. Wyznaczone przez Dyrektora Szkoły w zakresach obowiązków nauczycieli współorganizujących proces kształcenia zadania polegały m.in. na: wsparciu uczniów w bieżącej pracy podczas zajęć edukacyjnych adekwatnie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności, realizacji czynności opiekuńczych, dokonywania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, informowania nauczycieli o postępach i trudnościach ucznia w toku zajęć, pomoc nauczycielom w dostosowywaniu wymagań edukacyjnych, udziale w spotkaniach z rodzicami, informowanie ich o postępach ucznia, instruktaż do pracy w domu. Ponadto zlecono im zadania określone w § 7 ust. 4 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.³⁸. Z prowadzonej w latach szkolnych 2015/2016 i 2016/2017 dokumentacji wynikało, że nauczyciele „wspomagający” realizowali wyznaczone im zadania.

Odnosząc się do okresu, od stycznia do listopada 2016 r., w którym w Gimnazjum nr 2 był zatrudniony tylko jeden nauczyciel „wspomagający” na sześciu uczniów wymagających wsparcia (jeden z niepełnosprawnością sprzężoną, trzech z autyzmem i dwóch z zespołem Aspergera) Dyrektor Szkoły wyjaśniła, iż nauczyciel ten był do dyspozycji uczniów niepełnosprawnych i wspomagał ich na prośbę nauczycieli odbywających lekcje. Największe potrzeby miał uczeń z niepełnosprawnością sprzężoną ze względu na ograniczenia ruchowe, pozostali osiągalni bardzo dobre wyniki w nauce, a w przypadku wystąpienia problemów

³⁸ Polegające na: [1] prowadzeniu wspólnie z innymi nauczycielami zajęć edukacyjnych oraz z innymi nauczycielami i specjalistami realizacji zintegrowanych działań i zajęć określonych w programie, [2] prowadzeniu wspólnie z innymi nauczycielami i specjalistami pracy wychowawczej, [3] uczestniczeniu, w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez nauczycieli oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w programie, realizowanych przez nauczycieli i specjalistów oraz [4] udzielaniu pomocy nauczycielom prowadzącym oraz nauczycielom i specjalistom realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w programie, w doborze form i metod pracy.

wychowawczych wsparciem służyli nauczyciele prowadzący zajęcia rewalidacyjne, psycholog czy pedagog, ponadto, ze względu na odbyte szkolenia nauczyciele przedmiotowe byli przygotowani merytorycznie. Jak podała Dyrektor Szkoły nauczyciele dostosowali metody i formy pracy do możliwości uczniów, rozpoznali ich potrzeby psychofizyczne i zaspokajali je w zindywidualizowanym procesie pracy z uczniami.

(dowody: akta kontroli str. 73-76, 135-359, 388-403, 740-744, 750-759)

3.3. Badania szczegółowe przeprowadzone na wspomnianej już w pkt 1.5. i 3.1. niniejszego wystąpienia próbie wykazały, że tylko w jednym na siedem przypadków w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego (dotyczącym ucznia z niepełnosprawnością sprzężoną, ruchową i intelektualną w stopniu lekkim), ze względu na ograniczone możliwości poruszania się tego ucznia wskazano na konieczność dostosowania warunków szkolnych; sprzętu, pomieszczeń szkolnych oraz stosowania specjalnych metod pracy, dostosowanych do psychofizycznych możliwości. Z przeprowadzonych oględzin wynikało, że szkoła w zasadzie nie zawiera barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych a te, które były (kilka schodów pomiędzy szkolnymi budynkami) pokonywano przy pomocy specjalistycznego sprzętu. Wyposażona była też w sprzęt i pomoce wykorzystywane do prowadzenia zajęć rewalidacyjnych związanych m.in. z usprawnianiem kończyn. Dla tego samego ucznia opracowano zakres dostosowań wymagań edukacyjnych do jego możliwości i potrzeb osobno dla każdego przedmiotu, zwolniono go również z nauki drugiego języka obcego. Badania szczegółowe wykazały, że dla wszystkich uczniów ustalono odpowiednie plany zajęć obowiązkowych i dodatkowych, z uwzględnieniem zasad higieny pracy umysłowej. Zajęcia rewalidacyjne były ustalane w czasie dogodnym dla ucznia, nie powodując konieczności oczekiwania na nie.

(dowody: akta kontroli str. 135-359, 426-506)

3.4. Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. oraz § 2 ust. 2 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. kształcenie, wychowanie i opiekę uczniów z niepełnosprawnościami organizowano w Gimnazjum nr 2 w integracji z uczniami pełnosprawnymi. Stosując się do zapisów § 5 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r. Szkoła prowadziła działania w zakresie zapewnienia integracji uczniów niepełnosprawnych ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi. Z badań szczegółowych przeprowadzonych na wymienionej w punkcie poprzednim próbie wykazało, że uczniowie ci aktywnie uczestniczyli w życiu Szkoły. Brali udział i przygotowywali apele, uroczyste akademie, uczestniczyli w różnego rodzaju warsztatach, konkursowych galach, brali udział w filmowym programie edukacyjnym, jeździli na spotkania z ciekawymi ludźmi. Uczniowie z niepełnosprawnościami jeździli również na szkolne wycieczki (czasami z rodzicami w charakterze opiekunów), gdzie byli uczestnikami różnych działań integracyjnych. Uczeń z niepełnosprawnością ruchową był też wolontariuszem i udzielał się wraz ze swoją klasą społecznie.

(dowody: akta kontroli str. 185-212, 507-565)

*Ustalona
nieprawidłowość*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Dziennik zajęć logopedycznych prowadzony był nierzetelnie. Zajęcia logopedyczne, zlecone w IPET uczniowi z niepełnosprawnością sprzężoną (ruchową

i intelektualną), które odbywały się w latach szkolnych 2015/2016³⁹ i 2016/2017 oraz trwały 60 minut (zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami), w dzienniku zajęć logopedycznych ewidencjonowane były, jako trwające 45 minut godziny lekcyjne. Ustalając w ramach badań kontrolnych rzeczywisty czas trwania zajęć logopedycznych uwzględniono wyjaśnienia nauczyciela prowadzącego przedmiotowe zajęcia, niemniej jednak powoływanie się przez niego na „rutynowość” wpisów nie może być usprawiedliwieniem dla nierzetelnego prowadzenia dokumentacji z przeprowadzonych zajęć.

(dowody: akta kontroli str. 185-212, 507-565, 800-828, 845-862)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W dwóch z siedmiu badanych przypadków (29%) ilość odbytych zajęć rewalidacyjnych, ustalonych dla uczniów z niepełnosprawnościami, była relatywnie niska w stosunku do limitu 190 godzin (na etap edukacyjny), wynikającego z zapisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Uwzględniono wprowadzone wyjaśnienia Dyrektora Szkoły, powołujące się na absencje uczniów, na które nie miała wpływu, niemniej jednak NIK zwraca uwagę na konieczność monitorowania przez Szkołę realizacji tej formy wsparcia ze względu na stwierdzony stan zagrożenia braku realizacji obowiązujących w tym zakresie przepisów.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości realizację przez Gimnazjum nr 2 zaplanowanych działań w zakresie wsparcia kształcenia specjalnego.

4. Nadzór, monitorowanie i ewaluacja procesu wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Opis stanu
faktycznego

4.1. W Gimnazjum nr 2 do końca 2015 r. raz do roku, a od 2016 r. co najmniej dwa razy w roku, szkolny zespół pomocy psychologiczno-pedagogicznej spotykał się w celu dokonania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. Stosując się do zapisów § 6 ust. 10 rozporządzenia w sprawie kształcenia specjalnego z 2015 r. o spotkaniach zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej pisemnie zawiadamiani (i zapraszani) byli rodzice uczniów niepełnosprawnych.

(dowody: akta kontroli str. 135-359, 360-381, 849-858)

4.2. W kontrolowanym okresie, zgodnie z § 25 i § 26 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁴⁰ (dalej: *rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego*), Dyrektor Szkoły na zebraniach rady pedagogicznej, przedstawiała plany nadzoru pedagogicznego, w tym jeden⁴¹ z trzech terminowo (tj. do 15 września) oraz wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru, w obydwu przypadkach (za rok szkolny 2014/2015 i 2015/2016) bez opóźnień, tj. do 31 sierpnia roku szkolnego. Problematyka organizacji kształcenia specjalnego była przedmiotem nadzoru pedagogicznego prowadzonego przez Dyrektora Szkoły. Praca z uczniem niepełnosprawnym: włączanie uczniów niepełnosprawnych do działań edukacyjnych szkoły została zaplanowana, jako temat kontroli na rok szkolny 2014/2015, do jej monitorowania i sprawozdawania zostali wyznaczeni: pedagog, wychowawcy oraz opiekunowie

³⁹ Ze względu na prośbę rodzica, w związku z dojazdami ucznia do innej miejscowości na rehabilitację, prowadzenie zajęć logopedycznych rozpoczęło się dopiero w grudniu 2015 r.

⁴⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 1270 – obowiązującego od 1 września 2015 r., w którym to dniu zostało uchylone rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2009 r., Nr 168, poz. 1324, ze zm.), w którym przepisy dotyczące terminu przedstawienia planu nadzoru pedagogicznego oraz wyników i wniosków z jego sprawowania na zebraniu rady pedagogicznej zawarte zostały w § 21 i 22 (były takie same jak w późniejszym akcie wykonawczym).

⁴¹ Posiedzenie rady pedagogicznej m.in. zatwierdzającej plan nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2015/2016 odbyło się 15 września 2015 r.

uczniów niepełnosprawnych (rewalidanci). Z przedłożonego Radzie Pedagogicznej Szkoły sprawozdania Dyrektora Szkoły z nadzoru pedagogicznego na koniec roku szkolnego 2014/2015 wynikało, że opieka nad uczniami niepełnosprawnymi (budowanie klimatu akceptacji, zrozumienia i integracji – organizowanie zajęć rewalidacyjnych, organizowanie nauczania indywidualnego, włączanie uczniów niepełnosprawnych w życie szkoły itp.) zaliczone zostało do podejmowanych działań na rzecz poprawy efektów kształcenia. Jako rekomendacje na kolejny rok szkolny wynikającą z podsumowania nadzoru pedagogicznego wskazano na: poddanie ewaluacji wewnętrznej szkoły w zakresie wspomagania rozwoju uczniów z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji, kontrolę m.in. zgodności IPET-ów z zaleceniami PPP ujętymi w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego.

Powyższe rekomendacje zostały uwzględnione w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2015/2016. W planie obserwacji zajęć dydaktycznych ujęto również zajęcia rewalidacyjne. Obserwacji w styczniu 2016 r. poddano zajęcia rewalidacyjne przeprowadzone u pięciu uczniów z niepełnosprawnościami. We wszystkich stwierdzono zgodność tematu z IPET-em, nie wniesiono do nich uwag lub uwagi miały charakter pozytywny. Wnioski dotyczyły przede wszystkim kontynuacji dotychczasowych działań. Przeprowadzona w roku szkolnym 2015/2016 przez zespół nauczycieli i specjalistów ewaluacja w planowanym zakresie wykazała m.in., iż uczniowie ze specyficznymi trudnościami w nauce oraz ich rodzice mogą liczyć na różnorodne formy pomocy. Przeprowadzona w czasie ewaluacji wśród 211 uczniów i 36 nauczycieli ankieta (dotycząca przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu), wykazała, że w Gimnazjum nr 2 uczniowie nie byli dyskryminowani ze względu na pochodzenie czy niepełnosprawność (91% uczniów i 100% nauczycieli udzieliła na to pytanie odpowiedź negatywną). Z przeprowadzonych przez zespół ewaluacyjny badań wynikało również, że Szkoła stwarza warunki do wyrównywania braków i zaległości poprzez: prowadzenie zajęć wyrównawczych, konsultacje przedmiotowe, indywidualną pomoc świadczoną uczniom, dostosowanie sprawdzianów do wiedzy i umiejętności uczniowskich, stosowanie oceniania kształtującego, indywidualne podejście do ucznia, pomoc w odrabianiu zadań domowych, organizację pomocy koleżeńskiej, możliwość korzystania z zasobów biblioteki, objęcie uczniów działaniami zespołu opiekuńczo-wychowawczego oraz dzielenie materiału na mniejsze partie. Wykazano jednak, że niewielka liczba uczniów aktywnie uczestniczy w zajęciach wyrównawczych. Zespół ewaluacyjny przeprowadził również ankietę wśród 50 rodziców, wg jej wyników rodzice znali i pozytywnie postrzegali działania Szkoły ukierunkowane na indywidualny rozwój uczniów, jednak ich zdaniem w ofercie Gimnazjum nr 2 brakowało zajęć pozalekcyjnych rozwijających niektóre zainteresowania. Uwagi te zostały uwzględnione w określonych w podsumowaniu ewaluacji kierunkach działań dotyczących m.in. zwiększenia oferty zajęć pozalekcyjnych o dodatkowe koła zainteresowań w oparciu o propozycje uczniów, a także zachęcenia uczniów do regularnego uczestniczenia w zajęciach wyrównawczych.

W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2016/2017, jako tematyka kontroli, ponownie została wskazana zgodność IPET-ów z zaleceniami PPP, kontrolę przewidziano również w zakresie opieki psychologiczno-pedagogicznej nad uczniami posiadającymi opinię PPP o dostosowaniu wymagań do możliwości ucznia.

W ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego wspomagano nauczycieli realizujących kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami. W planie nadzoru pedagogicznego na rok 2014/2015 (w ramach Wewnętrznszkolnego Doskonalenia Nauczycieli) ujęto szkolenie wewnętrzne „Dziecko niepełnosprawne w szkole ogólnodostępnej – budowanie klimatu akceptacji, zrozumienia i integracji wśród

zdrowych rówieśników”, które zostało w planowanym terminie zrealizowane. Na rok 2015/2016 zaplanowano (i zrealizowano) udział nauczycieli szkoleniu zewnętrznym dotyczącym dziecka z autyzmem i zespołem Aspergera oraz w kursach kwalifikacyjnych w zakresie oligofrenopedagogiki, a także szkoleniową Radę Pedagogiczną pt. „Dziecko autystyczne w szkole ogólnodostępnej”.

(dowody: akta kontroli str. 584-748)

4.3. W kontrolowanym okresie Gimnazjum nr 2 nie korzystało w udokumentowany sposób z pomocy w zakresie ewaluacji i modyfikacji wsparcia kształcenia specjalnego oraz wspomagania nauczycieli, uczniów i rodziców udzielanej przez specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, placówki doskonalenia nauczycieli, PPP, biblioteki pedagogiczne, organizacje pozarządowe czy inne instytucje. Składając w tej sprawie wyjaśnienia Dyrektor Szkoły powołała się na stałe, nieformalne kontakty i konsultacje z PPP w Strzelinie, Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Strzelinie i Powiatowym Centrum Dydaktyki występujące w przypadku zaistnienia problemów.

We wszystkich opracowanych dla uczniów z niepełnosprawnościami w Gimnazjum nr 2 IPET-ach określając zakres współpracy z PPP wzmiankowano tylko o szkoleniach (zgodnie z ofertą PPP i innych placówek). Przy sporządzaniu tych dokumentów nie korzystano z pomocy (konsultacji) PPP.

(dowody: akta kontroli str. 582-584)

Nauczyciele i specjaliści zatrudnieni w Gimnazjum nr 2⁴² pozytywnie ocenili efektywność działań szkoły w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz realizację zaleceń zawartych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Wskazywali na kompleksowe i indywidualne podejście do każdego ucznia z niepełnosprawnością (np. stałą, bieżącą współpracę z rodzicami, przygotowanie rówieśników na rozpoczęcie nauki z niepełnosprawnym kolegą poprzez przybliżenie danej jednostki chorobowej i ograniczeń z nią związanych). W ramach godzin lekcyjnych praca z niepełnosprawnymi uczniami nie wpływała na wysokość ich wynagrodzenia, płatne były zajęcia rewalidacyjne czy logopedyczne. Nauczyciele i specjaliści bardzo pozytywnie odnosili się do edukacji włączającej, wskazując na jedyne zagrożenie w jej realizacji, którą może być postawa rodziców (w niektórych przypadkach wykazujących np. nadopiekuńczość, niepokój, niezgodę z niepełnosprawnością dziecka, nadmierne żądania czy pretensje wobec szkoły).

(dowody: akta kontroli str. 801-850)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dokonywane w Szkole przez zespół pomocy psychologiczno-pedagogicznej wielospecjalistyczne oceny funkcjonowania uczniów nie spełniały wymagań określonych § 5 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2010 r. oraz § 6 ust. 9 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., gdyż nie uwzględniano w nich oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej, udzielanej uczniowi. Przy wielospecjalistycznej ocenie funkcjonowania uczniów nie korzystano również z pomocy PPP, nie modyfikowano też IPET, do czego uprawniały ww. przepisy. W jednym przypadku (na dziesięć zbadanych w trakcie kontroli), dotyczącym ucznia z zespołem Aspergera, w protokole ze spotkania zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej wskazano, że zmodyfikowano IPET,

⁴² Badaniem objęto czterech nauczycieli przedmiotowych, którzy prowadzili również zajęcia rewalidacyjne (w tym jednego wychowawcę oraz pedagoga szkolnego).

przy czym ta modyfikacja polegała wyłącznie na ustaleniu harmonogramu spotkań z rodzicami ucznia. Protokoły ze spotkań zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w których uczestniczyli także rodzice) zawierały opis bieżących problemów ucznia. W myśl § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w szkole polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu jego indywidualnych możliwości psychofizycznych, wynikających w szczególności z niepełnosprawności. Ten sam akt zawiera regulacje dotyczące różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W ocenie efektywności tej pomocy, która powinna być uwzględniana przy wielospecjalistycznej ocenie funkcjonowania ucznia, niezbędne jest określenie metod i narzędzi pomiaru, czego w Gimnazjum nr 2 nie realizowano. Zgodnie z literaturą pedagogiczną⁴³, ujęte w IPET zapisy odnosi się do funkcjonowania dziecka w okresie sporządzania oceny: ocenia się poczynione postępy pod kątem ich poziomu, trwałości, adekwatności form pomocy i metod użytych do ich osiągnięcia; opisuje się trudności i brak postępów, bądź regres w rozwoju poszczególnych sfer i funkcji, na które były skierowane oddziaływania edukacyjne i terapeutyczne; podsumowuje się skuteczność udzielonych form wsparcia i w razie potrzeby ustala się zakres ich modyfikacji; zapisuje się zalecenia do dalszej pracy, ze szczególnym uwzględnieniem zaplanowanych zmian, czy też obszarów, które poddane zostaną intensywniejszym oddziaływaniom. W ocenie NIK wskazane w wyjaśnieniach Dyrektor Szkoły wskaźniki oceny (takie jak osiągnięcia ucznia w nauce zawarte w dziennikach lekcyjnych, oraz sukces edukacyjny w postaci promocji do następnej klasy, czy inne obserwacje czynione przez nauczycieli w trakcie zajęć z uczniami niepełnosprawnymi), nie mogą stanowić jedyne punktu odniesienia do oceny efektywności udzielonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej będącego podstawą wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia.

(dowody: akta kontroli str. 135-359, 852-862)

2. W dwóch z trzech badanych przypadków (66%) przedstawienie planów nadzoru pedagogicznego Radzie Pedagogicznej Szkoły odbyło się po terminie wynikającym z rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, tj. po 15 września roku szkolnego. Plany nadzoru na rok szkolny 2014/2015 i 2016/2017 zostały przedstawione odpowiednio z jednodniowym i czterodniowym opóźnieniem. NIK nie zgodziła się w tej sprawie z Dyrektorem Szkoły, która – powołując się na rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego – stwierdziła, że ten akt prawny nie określa formy, w jakiej dyrektor powinien przedstawić radzie pedagogicznej plan nadzoru pedagogicznego i powołała się na dotychczasową praktykę wcześniejszego (przed posiedzeniem Rady Pedagogicznej) zapoznawania się z tym dokumentem przez nauczycieli w różnych zespołach. Wskazała przy tym, że czynności te zostały zaplanowane i zrealizowane w dniu 9 września 2014 r. – na rok szkolny 2014/2015 i w dniu 6 września 2016 r. – na rok szkolny 2016/2017. Zdaniem NIK, zapisy § 25 ust. 1 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego jednoznacznie wskazują na obowiązek przedstawiania planów nadzoru pedagogicznego na zebraniu rady pedagogicznej, a nie w ramach innych zespołów złożonych z poszczególnych nauczycieli. Niedochowanie terminu przedstawiania Radzie Pedagogicznej Szkoły planu nadzoru pedagogicznego nie może też usprawiedliwiać wypracowany w Szkole zwyczaj, na który powołała się

⁴³ Ewa Materka, Violetta Kaczmarska, Krystyna Mucha „Organizacja kształcenia specjalnego w przedszkolu/szkole ogólnodostępnej” [w:] Dziecko z niepełnosprawnością w przedszkolu i szkole ogólnodostępnej – wyzwanie dla JST. Ośrodek Rozwoju Edukacji Warszawa 2015.

Dyrektor Szkoły, według którego posiedzenia rad pedagogicznych odbywają się we wtorki. Są to bowiem wewnętrzne ustalenia Szkoły, które nie zwalniają z przestrzegania obowiązujących w tym zakresie przepisów.

(dowody: akta kontroli str. 589-688, 863-886)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę na brak (oprócz bieżących, pojedynczych kontaktów) stałej współpracy Gimnazjum nr 2 z różnego rodzaju instytucjami zewnętrznymi, których celem jest m.in. wspieranie szkół ogólnodostępnych w procesie realizacji kształcenia i opieki uczniów z niepełnosprawnościami. Zdaniem NIK taka współpraca (nawiązana w sposób formalny, np. na podstawie umów czy porozumień) pozwoliłaby na zbudowanie kompleksowego systemu wsparcia ucznia z niepełnosprawnością (i jego rodziny) na terenie Miasta i Gminy Strzelin. Korzystnym byłoby również uszczegółowienie w IPET-ach zakresu współpracy z PPP, a także wskazanie konkretnych działań, które PPP może wykonać w ramach swych kompetencji.

(dowody: akta kontroli str. 582-584)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność Szkoły w zakresie nadzoru, monitorowania i ewaluacji procesu wspierania kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁴ (dalej: *ustawa o NIK*), wnosi o:

1. Dostosowanie Statutu do aktualnie obowiązujących przepisów.
2. Sporządzanie indywidulanych programów edukacyjno-terapeutycznych zgodnie z wymogami *rozporządzenia w sprawie kształcenia z 2015 r.* (m.in. ze wskazaniem daty i podpisami osób opracowujących) oraz zachowaniem należytej staranności.
3. Rzetelne dokumentowanie czasu trwania zajęć logopedycznych.
4. Poprawę jakości wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania uczniów poprzez wprowadzenie profesjonalnych wskaźników pomiaru oceny efektywności udzielonej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
5. Terminowe organizowanie zebrań Rady Pedagogicznej, na których przedstawiane są plany nadzoru pedagogicznego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 *ustawy o NIK* kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK* proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁴⁴ Dz. U. z 2017 r., poz. 524.

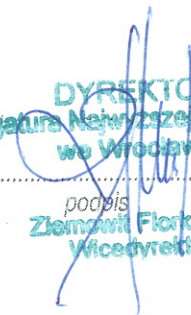
W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia 27 czerwca 2017 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontroler:
Małgorzata Jakubiec-Dzieliński
Specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

DYREKTOR
Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
we Wrocławiu
.....
Z UP
.....
podpis
Ziemowit Florowski
Wicedyrektor